

1. sál

Srdečně Vás vítáme v lednickém minaretu.

Za okamžik si projdete osm sálů v prvním patře. Abychom ochránili vzácné mozaikové podlahy, obujte si prosím pantofle, které máte připraveny. Během prohlídky se prosím nedotýkejte vystavených exponátů ani stěn a dodržujte směr prohlídky.

Fotografování je povoleno. Upozorňujeme, že sály jsou pod dohledem kamerového systému.

2. sál

Minaret, nejznámější a nejpodivuhodnější stavba zámeckého parku v Lednici, byl vystavěn v letech 1797 – 1801 ředitelem knížecí stavební kanceláře Josefem Hardtmuthem na přání knížete Aloise I.

z Liechtensteinu. Knížecí rodině i návštěvníkům parku sloužil jako rozhledna, z níž si mohli prohlédnout nově budovaný anglický park a řadu drobných staveb v okolí. Vzhled minaretu s mešitou výrazně ovlivnily podobné stavby vybudované ve významných evropských zahradách. Patřily k nim pagoda a mešita v anglické královské zahradě v Kew, mešita v zahradě hessensko-kasselského vévody ve Schwetzingenu či vyhlídková pagoda v parku francouzského zámku Chanteloup. Zatímco kníže Liechtenstein viděl většinu těchto staveb při svých cestách, architekt Hardtmuth se inspiroval zejména rozsáhlou vzorníkovou literaturou, např. předlohami Georgese-Louise Le Rougea a Christiana Caye Lorenze Hirschfelda.

V této souvislosti je nutné dodat, že pojem „orientální“ v sobě na sklonku 18. století obsahoval téměř vše, co přicházelo z východu, bez ohledu na to, zda šlo o vlivy z muslimského, čínského či japonského prostředí. To, že přesnému rozlišování jednotlivých stylů nepřikládal téměř nikdo větší váhu, nejlépe vyplývá z dobových označení samotného lednického minaretu: orientální věž, východní věž, mešita nebo babylonská věž.

Nezapomeňte si v této místnosti povšimnout také šachového stolu, který je jedním z mála původních artefaktů orientálních sbírek Liechtesteinského rodu.

3. sál

Minaret sloužil knížecí rodině a hostům lednického parku nejen jako rozhledna, ale také jako pohodlný letohrádek, v němž Liechtensteinové s oblibou trávili své volné chvíle. Každá místnost v prvním patře mešity byla pod dohledem architekta Hardtmutha vymalována a zařízena v jiné barvě. Stěny pokrývaly zlatou barvou namalované citáty z koránu a dekorativní ornamenty. Velká pozornost byla věnována podlahám, na nichž mohla pracovat, tak jako v případě pozdějších lichtenštejnských staveb v okolí, firma proslulého italského mramoráře Giuseppa Geatana Martinettiho. Podlahu tvoří mozaiky z benátského terazza.

Po stavebních úpravách minaretu v roce 1868 vymaloval interiéry v maurském stylu vídeňský akademický malíř Josef Geyling. Kníže Jan II. z Liechtensteinu nechal do interiéru instalovat část rozsáhlých orientálních a arabských sbírek, které doplňovaly exotické trofeje zvířat, skolených během cest členů knížecí rodiny do Afriky a Asie.

V osmdesátých letech 20. století byly místnosti kvůli špatné statické uzavřeny a došlo v nich k vážným poškozením zdí a podlah. Veřejnosti se znovu otevřely po náročném restaurování v roce 2017.

4. sál

Vstoupili jsme do sálu, který je vybaven nábytkem v maurském stylu – ebenové dřevo je vykládáno perletí. Dále tuto místnost zdobí lampa z počátku 19. století, která s největší pravděpodobností sloužila jako model pro další dekorační osvětlení staveb v orientálním stylu.

Kupole čtyř nárožních místností i stropy zbývajících čtyř vnitřních místností jsou vyzdobeny zcela podle osmanské tradice. Především výzdoba kupolí se tváří jako velmi zdařilá kopie svých tureckých předchůdkyň. Objevují se zde jak florální, tak i geometrické vzory, především úponkový a hvězdicový ornament shodující se tvary

i barevností. Zlaté nápisy v modrých kartuších, jež jsou viditelné na spodním okraji kupolí, však nemají žádný význam. Jedná se o běžný dekorativní prvek napodobování kaligrafického ztvárnění arabského písma, který se hojně využíval, a dodneška využívá, v celém islámském umění. Dále byly stropy původně zdobeny polodrahokamy, které jsou nyní nahrazeny skleněnými replikami.

Iniciátorem výstavby minaretu byl vládnoucí kníže Alois I. z Liechtensteinu (1759–1805), který patřil k nejbohatším aristokratům v habsburské monarchii přelomu 18. a 19. století. O výchovu poněkud nevladatelného mladého prince se nejdříve staral mimořádně vzdělaný Angelo Soliman, původně černošský otrok z kmene Kanuri, který se v liechtensteinských službách vypracoval z pážete na jednoho z klíčových osob knížecího dvora. Život vzdělaného a kultivovaného knížete ovlivnily především jeho cesty do západní Evropy. Přelom osmdesátých a devadesátých let 18. století strávil zejména ve Francii a Anglii, kde se seznámil nejen se začínající průmyslovou revolucí, ale také s životním stylem nejvyšší britské aristokracie, se kterým úzce souvisela i záliba v anglických zahradách. Krátce po svém návratu do monarchie v roce 1794 začal s úpravami lednického parku, z něhož se měl následně stát nejvýznamnější anglický park ve střední Evropě. Kromě minaretu se během jeho života stala součástí parku i řada dalších exoticky působících staveb navržených architektem Josefem Hardtmuthem: holandský rybářský domek, egyptské lázně, římský akvadukt, čínský letohrádek nebo replika dřevěné slovácké koliby.

5. sál

V původním inventáři minaretu lze najít také velmi oblíbené orientální zboží – koberce. Ty patří mezi nejstarší lidské řemeslné výrobky, které mají dlouhou historii sahající tisíce let zpět. Jejich vývoj odráží jak proměny vkusu a estetických preferencí, tak i technologické inovace a kulturní výměnu mezi národy. První koberce byly pravděpodobně vyrobeny z dostupných přírodních materiálů, jako jsou zvířecí kůže či rostlinná vlákna. V počátcích sloužily především k ochraně před chladem a prachem. Vytvářely se však nejen pro praktické účely, ale také

s důrazem na vizuální přitažlivost, což vedlo k prvním jednoduchým vzorům inspirovaným přírodními tvary a barvami. Postupem času se výroba koberců stala sofistikovanější a vysoce ceněnou řemeslnou dovedností. V oblasti Persie, známé svou kulturní bohatostí, se vyvinuly techniky, které zdokonalily barvení a tkaní. Perské koberce se proslavily svou vysokou kvalitou a složitými vzory často zahrnujícími geometrické tvary, květinové motivy a symetrické ornamenty. K dosažení živých a odolných barev využívali tkalci přírodní materiály, jako jsou rostliny, minerály nebo různé hmyzí produkty. V období středověku se umění výroby koberců rozšířilo do islámského světa, kde koberce hrály významnou roli nejen při náboženských obřadech, ale i v každodenním životě. Často byly zdobeny kaligrafickými nápisy a složitými arabeskami. Staly se také důležitým obchodním artiklem, což vedlo k jejich rozšíření do Evropy, kde se staly vysoce ceněným zbožím.

6. sál

Výstavba minaretu je obestřena několika pověstmi:

„V roce 1795 kvůli rozšiřování zahrad před zámkem kníže vykoupil stávající kotovicové domky s doškovými střechami, starou radnici i kostel s tím, že je nově pro obec nechá postavit na jiném obecním či svém pozemku. S obcí o tom uzavřel smlouvu, která byla pro Lednické velmi výhodná. Purkmistr si měl s pasovským biskupstvím jen vyřídit souhlas ke stavbě a k vysvěcení kostela. Tehdejší pasovský biskup však stále otálel se svým vyjádřením, a tak se kníže Alois Josef I. rozhodl, že se prozatím bude zabývat stavbou něčeho jiného. Měl totiž ještě v úmyslu postavit jakýsi obelisk s vyhlídkovou věží v prostoru Blatských pastvin. Lednice totiž leží v rovině a nemá žádný kopec, z kterého by byl výhled do krajiny. Ale stalo se, co vůbec kníže neočekával. Purkmistr tvrdil, že pozemek panstvu nepatří, že je obce a že takovou nějakou stavbu na svém pozemku nechce. Kníže a obec se kvůli tomuto pozemku dostali do sporu, vše se protahovalo a obec, aby mohla svobodně rozhodovat o pastvinách, nakonec ustoupila od předchozí smlouvy s knížetem o stavbě kostela. A proto prý ke stavbě nového lednického kostela nikdy nedošlo. Když kníže nemohl stavět na Blatských pastvinách, rozhodl se, že si

vyhlídkovou věž postaví na svých pozemcích u Zámeckého rybníka. Vypráví se, že knížecí architekt Josef Hardtmuth plány na stavbu turecké věže neboli, jak dnes říkáme, minaretu, vypracoval za pouhou jednu noc.“

Kromě pověstí nám informace o stavbě minaretu přináší např. publikace z roku 1840:

„Na podzim 1797 začalo pod vedením architekta Hardtmutha obří dílo zaměstnávající tisíc dělníků, kteří během zimy vykopali jámu rozsáhlou sto čtverečních sáhů a hlubokou šedesát stop. Zatímco čerpadlo neustále odstraňovalo vodu, která do díry pronikala z Dyje, dělníci do ní zarazili pět set olšových pilířů dlouhých osmnáct stop, na které položili devadesát šest dubových roštů, čímž vytvořili pevný základ. Základy tohoto kvádrů byly zasypány půdou do výšky terénu a na něm konečně vznikla stavba věže vysoká dvě stě osmnáct stop. V roce 1800 byla stavba hotová, nicméně pozoruhodné bylo už samotné lešení. Jeho konstrukce, obtáčející se dvanáctkrát šnekovitě okolo věže, měla ochranné zábradlí a byla natolik pevná, že po ní bylo možné vynést i kamenné kvádry vážící deset centů. Jeden kaprál jezdeckva po něm dokonce vyjel až ke špici, přičemž kůň projevil jen nepatrný strach.“

7. sál

Nacházíme se v místnosti, kde je jako jediná zachována výmalba podle projektu Josefa Hardtmutha. Pro prvotní výzdobu interiéru zvolil architekt Hardtmuth citace z Koránu, jež jsou od nepaměti základním prvkem islámského umění. Jediným liturgickým jazykem islámu je arabština, a to i přesto, že islámský svět zahrnuje nepřeborné množství etnik. Proto jsou koranické nápisy v minaretu vyobrazeny v arabštině. Nesprávné pořadí jednotlivých částí veršů a interpunkčních značek nás vede k domněnce, že architekt Hardtmuth měl k dispozici šablony s částmi textu, které byly seskládány tak, aby se formálně vešly na zeď a nikoli, aby obsahovaly smysl. Takovéto šablony mohly být vyrobeny přímo na zakázku v Osmanské říši a dovezeny do Lednice nebo zakoupeny na evropských uměleckých aukcích. Zlacené texty jsou lemovány květinovými ozdobnými pásy, které zcela odpovídají evropskému vkusu, a to i přesto, že osmanské umění je pověstné svou

velkou zálibou v květinovém dekoru. Osmanské vzory jsou založeny důsledně na tamní květeně: karafiáty, chrpy, tulipány, hyacinty, zvonky, lilie a růže. Takové květinové vzory se pak stávaly oblíbeným a velmi častým námětem keramických kachliček, jimiž se obkládaly celé stěny a které se pak staly jedním z typických rysů blízkovýchodní architektury.

Architekt Josef Hardtmuth (1758-1816), jeden z nejvýznamnějších tvůrců krajiny mezi Lednicí a Valticemi, zahájil svoji kariéru jako zednický polír ve firmě svého strýce Josefa Meissla, který pracoval ve službách knížat z Liechtensteinu. V Hardtmuthově návrhu minaretu mohla sehrát roli obliba muslimských, či spíše tureckých motivů, která se v aristokratických a měšťanských kruzích udržovala od roku 1782, kdy se odehrála premiéra Mozartovy opery Únos ze serailu. O tom, že urozená společnost k těmto motivům skutečně tíhla, svědčí nejen další slavné skladatelovo dílo klavírní rondo Alla Turca, ale také četné portréty aristokratů v tureckých kostýmech, oblíbené pití kávy či exotické výjevy na rokokových porcelánových figurkách. Je možné, že záměr vystavět v Lednici právě minaret mohla ovlivnit i vzpomínka na Angelo Solimana, učeného Afričana, který knížete provedl částí jeho mládí. V roce 1790 se Josef Hardtmuth stal liechtensteinským dvorním architektem a zároveň ředitelem knížecí stavební kanceláře, která projektovala stavby na všech rozsáhlých panstvích. Kromě vídeňského paláce a dalších staveb v Rakousku vystavěl Hardtmuth pro Liechtensteiny na Moravě řadu kostelů, zámků a drobných staveb v okolí Lednice a Valtic, jako je slavný Janův hrad, Dianin chrám či Kolonáda na Rajstně. Jeden z nejslavnějších rakouských architektů začátku 19. století a významný představitel neoklasicismu se po odchodu z knížecích služeb věnoval vynálezům. K jeho největším objevům patří tužka. Firma nesoucí jeho jméno existuje do současnosti.

8. sál

Minaret byl jedním ze základních prvků sentimentálně–zednářské fáze lednického parku. Ústředním motivem se zde tehdy stalo světlo, osvětlení či přímo osvícenství jako oslava a syntéza citu s rozumem. K tomu se také vztahuje pozlacený půlměsíc na věži. Pohledově stavba zakončila průhled jedním z osmi průseků sousední obory Hvězda, stejně jako hlavní osu od zámku.

Lednický zámek, park i minaret byly od nepaměti přístupné veřejnosti. Jedním z důkazů je výňatek z deníku hraběnky Marie Anny Maxmiliány z Hardeggu z roku 1821:

„...Babylonská věž složená z tří set dvou schodů, z jejíhož nejvyššího bodu je velmi daleký a široký výhled. V prvním patře se nachází osm velmi půvabných místností, z nichž je každá jinak vymalovaná a ve stejné barvě pěkně zařízená, zvláště se mi líbila modrá. Odtud jsme šli ke grottě nebo také jeskyni, potom k lázním a nakonec do zámku, kde jsme viděli šedesát pět místností, většinu velmi krásně, a několik dokonce skvostně zařízených.“

Stejně jako německý kancléř Otto von Bismarck, císař František Josef I., proslulý rakouský alpinista Josef Kyselak, syn anglické královny Victorie princ Arthur, malíř Ferdinand Runk, básník Petr Bezruč, princezna Mona z Ománu, korunní princ Alois z Liechtensteinu a řada dalších známých osobností využijte možnost a vystoupejte na ochozy minaretu, odkud máte jedinečný výhled na anglický park a široké okolí. Při následné procházce parkem objevujte malebná zákoutí a cestou k zámku potkáte také drobné stavby, které, stejně jako minaret, připomínají kouzla dávných časů. Každé roční období přináší svou jedinečnou krásu.

Užijte si ji.

Děkujeme za Vaši návštěvu.

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ZÁMEK
LEDNICE

ZAMEKLEDNICE

ZAMEKLEDNICE

WWW.ZAMEK-LEDNICE.COM

Podrobnější informace o minaretu naleznete v brožuře, která je k zakoupení na pokladně.

Zdroje:

KONEČNÝ, Michal. Minaret. Kroměříž: Národní památkový ústav, 2018. ISBN 978-80-906899-8-5.

ZATLOUKAL, Pavel; KREJČÍŘÍK, Přemysl a ZATLOUKAL, Ondřej. Lednicko-valtický areál. Světové památky UNESCO. Praha: Foibos Books, 2012. ISBN 978-80-87073-45-2.

RAKOVSKÁ, Lada. Lednické pověsti a povídky. Lednice: Obec Lednice, ve spolupráci s Ladou Rakovskou a Jiřím Grbavčicem, 2021. ISBN 978-80-11-00559-7.